

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

קדושת תרומה בחמץ

(ל"ג א') אמר מר: במה דברים אמורים? במפריש תרומה והחמיצה. אבל הפריש חמץ תרומה, דברי הכל (אפילו למאן דשרי הנאת חמץ בפסח) אינה קדושה.

מנא הני מילי?

אמר רב נחמן בר יצחק: אמר קרא 'תתן לו', ולא לאורו?

מתיב רב הונא בריה דרב יהושע: אין תורמין מן הטמאה לטהורה. ואם תרם בשוגג, תרומתו תרומה. ואמאי? לימא 'לו' ולא לאורו!

לא קשיא, התם היתה לו שעת הכושר (שנראית כבר לתרומה קודם שנטמא), הכא לא היתה לו שעת הכושר³.

ודלא היתה לו שעת הכושר היכי דמי? כגון דאחמיץ במחובר, אבל אחמיץ בתלוש, הכי נמי דקדשה?

אמר ליה: אין. בגזרת עירין (מלאכים, כלומר תלמידי חכמים שהם כמלאכי השרת) פתגמא, ומאמר קדישין שאלתא, וכן מורין בבי מדרשא כוותי.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: (אפילו בשהחמיץ בתלוש נמי קאמר דאינה קדושה) אמר קרא 'ראשית', ששיריה ניכרין (ומותרים) לישראל; יצתה זו שאין שיריה ניכרין.

שיטות הראשונים

כגון דאחמיץ במחובר: הקשו **לרשב"א**, היאך מחובר בא לידי חימוץ, הרי אין לך תבואה שלא נפלו עליה מים במחובר. ותירץ, דהיא שנתבשל לגמרי במחובר, ואינה צריכה כלל ליניקה. וכל שנתייבש לגמרי במחובר, כמאן דמנחא בכדא דמיא, ומקבלת חימוץ אם ירדו עליה גשמים. וכן פסק **השו"ע**⁴.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות פסח, סימן תסז)

ה. דגן שבמחבר שנתייבש לגמרי ואינו צריך ליניקה, כמאן דמנח בכדא דמי ומקבל חמוץ אם ירדו עליו גשמים.

¹ בתרומה כתיב (דברים, פ' שופטים, יח, ד): "ראשית דגנך תירשף ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו".
² אפילו היא ראויה להסיק, הואיל ואינה ראויה לאכילה. רש"י. וכתבו תוספות (ד"ה תתן), דלא איצטרך למידרש מ'לו' אלא לרבי יוסי הגלילי, דאית ליה חמץ מותר בהנאה. דלהנך תנאי דאסרי חמץ בהנאה, נפקא לן מ'ונתן לכהן את הקודש', דבר הראוי להיות קודש, או מ'תתן לחודיה, שאין ליתן אלא מידי דשרי בהנאה לכל הפחות, דשייכא ביה נתינה.
³ דקודם שחל הפסח היה מחובר, והחמיץ במחובר, וכל זמן חיבורו לא היה ראוי לחול שם תרומה עליו, ד'ראשית דגנך' כתיב, משנדגן, ודיגון לשון אסיפה והעמדת כרי הוא. רש"י.
⁴ או"ח תסז,ה. כתב המשנ"ב (ס"ק יז) בשם חיי אדם, דמטעם זה נוהגים החרדים שיהיו כל המצות שלהם משומרות משעת קצירה (ולא רק מצות שאוכלים בלילה ראשון), דפעמים מניחים ליבשם במחובר גם אחר שהבשילו, שאין להם פנאי לקצור, עיי"ש. עוד כתב (ס"ק יח) שרק בגשמים מרובים חוששים. אבל משום זליפה מועטת על השיבולים, לא חיישינן. מקורות - רשב"א (שור"ת, ח"ז סי' כ).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

דין משקין שנסחטו מפירות טמאים

(ל"ג ב') (4) יתיב רב אחא בר רב עזרא קמיה דרב חסדא, ויתיב ואמר משמיה דרבי יוחנן: ענבים (חולין) שנטמאו, דורכן (בשיעור) פחות פחות מכביצה, וינן כשר לנסכים (שאוכל טמא פחות מכביצה אינו מטמא אחרים).

(ומדייק) אלמא קסבר משקין מיפקד פקיד⁵, לאימת קא מיטמאי, לכי סחיט להו (את הענבים). לכי סחיט להו, ליתיה לשיעוריה (שאינן בזגים כביצה).

אי הכי כביצה נמי, דהתנן: טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת, טהורין!

התם, דאי עבד (שסחט). הכא, לכתחלה, גזירה דילמא אתי למיעבד יותר מכביצה.

(2) אמר ליה רב חסדא: מאן ציית לך, ולרבי יוחנן רבך! וכי טומאה שבהן (שבמשקים לפני שנסחטו) להיכן הלכה?!

אלמא קסבר משקין מיבלע בליעי⁶, וכיון דאיטמו ליה אוכלא, איטמו ליה משקין.

אמר ליה: ואת לא תיסברא דמשקין מיפקד פקיד⁷? והתנן: טמא מת שסחט זיתים וענבים מכוונת כביצה, טהורין. אי אמרת בשלמא מיפקד פקיד, משום הכי טהורין. אלא אי אמרת מיבלע בליעי אמאי טהורין?!

א"ל: הכא במאי עסקינן? בענבים שלא הוכשרו. לאימת מתכשרי, לכי סחיט להו, כי סחיט להו בציר להו שיעורא.

דאי לא תימא הכי (דמשקין בליעי ואיטמאו, אלא מיפקד פקיד ואין מטמאין בנגיעת טומאה באוכל), הא דתניא (לעיל ל"ב א'): הא למה זה דומה? לתרומת תותין וענבים שנטמאו (דמשמע שנטמאו תותים וענבים קודם דריכה), שאין לו (לכהן) בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה. הא היתר אכילה נמי אית ביה, דאי בעי דריך להו פחות פחות מכביצה!

אמר רבא: גזירה דילמא אתי בהו לידי תקלה (כשהוא דורכן, שמא יאכל מהן). וכו'.

שיטות הראשונים

דריכת ענבים שנטמאו שלא ייטמאו המשקין שבהם: הרמב"ם פסק כרבי יוחנן, וכתב "זיתים וענבים שננטמאו - דורכן פחות פחות מכביצה, והמשקין היוצאין מהם כשרים לנסכים, שהמשקה מפקד הוא באכל, וכאלו אינו מגופו".

טמא מת שסחט זיתים וענבים: הרמב"ם פסק כרבי יוחנן, וכתב "טמא מת שסחט זיתים וענבים שהקשרו: אם היו כביצה מכוון - הרי המשקין היוצאין מהם טהורין, ובלבד שלא יגע במקום המשקה, שהמשקה מפקד באכל, וכאלו הוא גוף אחר. היו אותן הזיתים והענבים יתר מכביצה - הרי המשקין היוצאין מהן טמאין; שפיון שיצאת טפה ראשונה - נטמאת בכביצה, וטמאה כל המשקין".

⁵ מופקדים בתוך הזג. ואינם חיבור לו אלא כמי שנתונים בכלי. וכשנטמא הזג, לא נטמא משקה בכלל הזג טומאת אוכלים, שנחשב אוכל בפני עצמו. וטומאת משקין נמי לא נטמאו, ואף על פי שמשקה מקבל טומאה בכל שהוא, דלא היה שם משקה עליו מעולם, ואין צירוף חביריו עמו, דהא זג זה לא נגע במשקין שבחבירו. ע"פ רש"י.

⁶ באוכל הן בלועין מכל דפנותיו, וחיבור הן לו, ונטמאו עמו. רש"י.

⁷ האוכל תרומת חמץ בפסח, שפטור לפי רבי עקיבא מן התשלומים.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

משקה הבלוע באוכל האם מצטרף לשיעור ביצה: מבואר שאם יש יותר מכביצה מכוונת ממשקה ואוכל, טמא. והקשה **המאירי**, מאחר שמשקין מפקד פקידי, היה לך להצריך כביצה באוכלין לבד. ותירץ, אפשר שלא אמרו מפקד פקידי אלא מקודם שנסחטו; הא משנסחטו, נתערב הכל ונעשה אחד. או שמא אע"פ שאין מקבל טומאה עמו, משלים הוא את שיעורו לטמא אחרים. וכן דעת רש"י. וכתב עוד **המאירי**, שיש מפרשים אותה באוכלין לבד.⁸

הדלקה בתרומה שנטמאת

(ל"ג ב') תניא: מדליקין (כהנים אש) בפת ובשמן של תרומה שנטמאת (ואין חוששים לתקלה שיבוא להשהותם ויאכל מהם).

(4) אביי אמר משמיה דחזקיה, ורבא אמר דבי רבי יצחק בר מרתא אמר רב הונא: לא שנו אלא פת (דכי זרק ליה ממאיסא, ותו לא אתי למיכליה). אבל חיטי, לא (אי נמי זריק להו, לא ממאיסי). שמא יבוא בהן לידי תקלה.

(2) ורבי יוחנן אמר: אפילו חיטי (מותר). (ומוקי לה) בשליקתא ומאיסתא.⁹

שיטות הראשונים

חיטין שנטמאו: הרמב"ם פסק כרבי יוחנן, וכתב, "פת תרומה שנטמאת - משליכה לבין העצים עד שישרפום. וכן שמן שנטמא - נוטנו בכלי מאוס עד שיידליקנו, כדי שלא יהיה תקלה לאחרים ויאכלוהו. וחטים שנטמאו - שולקן ומניחן בכלי מאוס, כדי שלא יהיו ראויין לאכילה, ואחר כך יסיק בהן תנור וכירים."

בשליקתא ומאיסתא: כתבו **תוספות**, קצת נראה דוקא שהן כבר מאוסות מותר להשהותן. אבל למאס אסור, דבתוך כך אתי ביה לידי תקלה, כמו בדריכת ענבים¹⁰. ומדברי **הרמב"ם** לא משמע כן.¹¹

חשש לתקלה בזמן הזה: כתב **הטור**, האידינא שהכל טמאים ואי אפשר לה ליאכל, מפריש כל שהוא, אפילו חטה אחת, ונותנה לכהן... והוא שורפה. ויכול להניחה עד שישרפנה ליהנות בה בשעת שריפה, ולא חיישין שמא יבא ליהנות ממנה אפילו אם מניחה בכלי שאינו מאוס, כיון שאין שום תרומה נאכלת. וכן פסק **הרמ"א**¹².

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות תרומות ומעשרות, סימן שלא)

יט. תרומה גדולה, בזמן הזה שהיא עומדת לשרפה מפני הטמאה, שיעורה כל שהוא.
גה: ונותנה בזמן הזה לכל כהן שירצה... והוא שורפה, ויכול להניחה ולשרפה...

⁸ מקורות: רש"י (ד"ה טמא מת). מאירי (ל"ג ב', ד"ה כבר ביארנו).

⁹ לאחר שנטמאו שולקן, ואחר כך זורקן לבין העצים והן נמאסות. ורב הונא חייש דלמא אכיל לה מקמי דלישלקינהו, או בשעה ששולקן רש"י.

¹⁰ שמבואר לעיל, ל"ג ב', שאין לדרוך אותם כשהם של תרומה טמאה, דחיישין לתקלה, ואין בהם לא היתר אכילה ולא היתר הסקה.

¹¹ מקורות: תוספות (ל"ד א', ד"ה בשליקתא). רמב"ם (הל' תרומות יב, ב).

¹² יו"ד שלא, יט.